(ז) קִדּוּשׁ (רבינו ירוחם נ"ח מ"ד) והרא"ש בתשובה (כלל יד סי' ה) ומרדכי פרק ערבי פסחים (ס"ג)). וְאִם אֵין יָדָיו נְקִיּוֹת (ז) יִטֹּל מְעַט, (ח) אֲבָל אֵין לְבָרֵךְ עַל הַנְּטִילָה. וּבַעַל הַבַּיִת לֹא יִמְזֹג בְּעַצְמוֹ, (ט) רַק אַחֵר יִמְזֹג לוֹ דָּרֵךְ חֵרוּת (מהר"י ברונא): **ב** (י) [ד]שׁוֹתֶה בַּהֲסִבָּה (יא) [ה]וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ אַחֲרָיו: **ג** [ו]אִם יִרְצֶה לִשְׁתּוֹת (יב) כַּמָּה כּוֹסוֹת (יג) * הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ, [ז]וּמִכָּל מָקוֹם (יד) רָאוּי לְזָהֵר (טו) שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת בֵּין רִאשׁוֹן לְשֶׁנִּי אִם לֹא לְצָרֵךְ גָּדוֹל, (טז) כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכֵּר וְיִמְנַע מִלַּעֲשׂוֹת הַסֵּדֶר וּקְרִיאַת הַהַגָּדָה: **ד** (יז) [ח]מְבִיאִין לִפְנֵי בַּעַל הַבַּיִת קְעָרָה (יח) שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שָׁלֹשׁ מַצּוֹת, וּמָרוֹר, (יט) וַחֲרֹסֶת, וְכַרְפַּס (כ) אוֹ יָרָק (ה) אַחֵר, [ט]וְחֹמֶץ (כא) אוֹ (ו) מֵי מֶלַח), [י]וּשְׁנֵי תַּבְשִׁילִין אֶחָד זֵכֶר לַפֶּסַח וְאֶחָד

ד מְסֻקָּנָא דְּגְמָרָא ק"ח (ע"א). ה טוּר בְּסִימָן תע"ד בְּשֵׁם רַב שְׁרִירָא וְרַב הַאי (שערי תשובה סי' קא) וְרא"ש (הלכות פסח בקצרה, סוף סדר פסח). ו מִשְׁנָה ק"י (ע"ב). ז כָּל בּוֹ (סי' ג) בְּשֵׁם ר' יְהוֹנָתָן (בפי' למשנה קי"ג). ח טוּר בְּסִימָן תע"ה בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת (קסז. ד"ה מה דרכו) וְהָרא"ש (סי' ל). ט שָׁם בַּגְּמָרָא ק"י"ד (ע"ב).

בֵּאוּר הַגְּרָ"א

שֶׁהִתְחִילוּ נְמִי הַדִּין כֵּן, וְהוּא מִדִּבְרֵי הַגְּרַ"ז (ס"ו), **וְהַגְּרַ"ז הִקְלִיג יוֹתֵר דְּאַפִּלּוּ נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁאָכַל הַכַּרְפַּס, נְמִי אוֹכֵל הַכַּרְפַּס בְּלִי הַבְדָּלָה מִשּׁוּם זֶה. וּפָרַט זֶה לְכְאוֹרָה לֹא בְּרִירָא בַּלֵּי הַאי,** דְּדִינָא דְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת עַל יְדֵי בְּרָכָה לֹא נִזְכַּר בְּכָל הַפּוֹסְקִים רַק בְּדִבְרֵי רַאֲבַ"ן (סי' תקכה), וּמִשְּׁמָעוּת הַטּוּר בְּסִימָן (תע"ב) [תע"ג] דְּלִהְרַא"ש (פ"י סי' כד) לֹא חִיְישִׁינַן כְּלָל לָזֶה בֵּין שְׁתֵּי כּוֹסוֹת הָרִאשׁוֹנִים וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמְּבָרֵךְ, וְאִם כֵּן אֲפִלּוּ דְּמוּטָב שֶׁלֹּא לְחַשְּׁשָׁה זוֹ וְלֹא לְטָעֵם קֹדֶם הַבְדָּלָה שֶׁהוּא אִסּוּר גָּמוּר לְכַלֵּי עַלְמָא, וּבִפְרָט שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁבָּזֶה גַּם אֲבִי הָעֶזְרִי מוֹדֶה שֶׁהַהַבְדָּלָה מוֹכִיחַ עַל כּוֹס זֶה שֶׁלֹּא הוּבָא לְהוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת, **וְצָרִיךְ עִיּוּן לְדִינָא:**

ג * הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. וְכָל זֶה בֵּין הַכּוֹסוֹת, אֲבָל אִם מָזַג הַכּוֹס וְהִתְחִיל לִדְרֹשׁ עָלָיו בַּהַגָּדָה, [א]**אֵינוּ רַשַּׁאי לְהַפְסִיק בְּאֶמְצַע, כֵּן כָּתַב הָרַמְבַּ"ן בְּהַשָּׂגוֹתָיו** (מלחמות כד.)**, וְכֵן כָּתַב הָרַ"ן** (שם ד"ה כתב.) **וּמִשְּׁמַע מִדְּבָרָיו עוֹד יוֹתֵר דַּאֲפִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן בַּהַגָּדָה רַק שֶׁמָּזַג הַכּוס וְהֵכִין עַצְמוֹ לַאֲמִירַת הַגָּדָה גַּם כֵּן אָסוּר. וּבַעַל הַמָּאוֹר** (שם) **מַתִּיר בְּכָל גַּוָּנַי, וְכֵן כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת בְּדַף ק"ג** (ע"ב ד"ה רב אשי) **דְּדַוְקָא בְּהַלֵּל אוֹ בִּבְרִכַּת 'אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ' אָסוּר, וְהַמְחַבֵּר סָתַם בְּסָעִיף**

בֵּאוּר הַלָּכָה

שֶׁהַתְחִילוּ נְמִי הַדִּין כֵּן, וְהוּא מִדִּבְרֵי הַגְּרַ"ז (ס"ו), **וְהַגְּרַ"ז הִקְלִיג יוֹתֵר דַּאֲפִלּוּ נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁאָכַל הַכַּרְפַּס, נְמִי אוֹכֵל הַכַּרְפַּס בְּלִי הַבְדָּלָה מִשּׁוּם זֶה. וּפָרַט זֶה לְכְאוֹרָה לֹא בְּרִירָא בַּלֵּי הַאי,** דְּדִינָא דְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת עַל יְדֵי בְּרָכָה לֹא נִזְכַּר בְּכָל הַפּוֹסְקִים רַק בְּדִבְרֵי רַאֲבַ"ן (סי' תקכה), וּמִשְּׁמַעוּת הַטּוּר בְּסִימָן (תע"ב) [תע"ג] דְּלִהְרַא"ש (פ"י סי' כד) לֹא חִיְישִׁינַן כְּלָל לָזֶה בֵּין שְׁתֵּי כּוֹסוֹת הָרִאשׁוֹנִים וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמְּבָרֵךְ, וְאִם כֵּן אֲפִלּוּ בְּשֶׁאֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא עַל הַכּוֹס הַשֵּׁנִי לְכָל לָזֶה בֵּין שְׁתֵּי כּוֹסוֹת הָרִאשׁוֹנִים וַאֲפִלּוּ בְּשֶׁמְּבָרֵךְ, וְאִם כֵּן אֲפִלּוּ לְחַשְּׁשָׁה זוֹ וְלֹא לְטָעֵם קֹדֶם הַבְדָּלָה שֶׁהוּא אִסּוּר גָּמוּר לְכַלֵּי עַלְמָא, וּבִפְרָט שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁבָּזֶה גַּם אֲבִי הָעֶזְרִי מוֹדֶה שֶׁהַהַבְדָּלָה מוֹכִיחַ עַל כּוֹס זֶה שֶׁלֹּא הוּבָא לְהוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת, **וְצָרִיךְ עִיּוּן לְדִינָא:**

ג * הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. וְכָל זֶה בֵּין הַכּוֹסוֹת, אֲבָל אִם מָזַג הַכּוס וְהִתְחִיל לִדְרֹשׁ עָלָיו בַּהַגָּדָה, [א]**אֵינוּ רַשַּׁאי לְהַפְסִיק בְּאֶמְצַע, כֵּן כָּתַב הָרַמְבַּ"ן בְּהַשָּׂגוֹתָיו** (מלחמות כד.)**, וְכֵן כָּתַב הָרַ"ן** (שם ד"ה כתב.) **וּמִשְּׁמַע מִדְּבָרָיו עוֹד יוֹתֵר דַּאֲפִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן בַּהַגָּדָה רַק שֶׁמָּזַג הַכּוס וְהֵכִין עַצְמוֹ לַאֲמִירַת הַגָּדָה גַּם כֵּן אָסוּר. וּבַעַל הַמָּאוֹר** (שם) **מַתִּיר בְּכָל גַּוָּנַי, וְכֵן כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת בְּדַף ק"ג** (ע"ב ד"ה רב אשי) **דְּדַוְקָא בְּהַלֵּל אוֹ בִּבְרִכַּת 'אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ' אָסוּר, וְהַמְחַבֵּר סָתַם בְּסָעִיף**

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְכוּ'. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, אַף לְהַנּוֹהָגִים בְּכָל הַשָּׁנָה לִטֹּל יָדָיו לַסְּעוּדָה קֹדֶם קִדּוּשׁ, וּלְיָדִידְהוּ הַקִּדּוּשׁ לֹא חֲשִׁיב הָפְסֵק בֵּין נְטִילָה לַסְּעוּדָה הוֹאִיל וְהוּא מִצְּרְכֵי סְעוּדָה, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן רע"א (ס"ב), מִכָּל מָקוֹם בְּלֵיל פֶּסַח שֶׁמַּפְסִיקִין הַרְבֵּה אַחַר הַקִּדּוּשׁ בַּאֲמִירַת הַהַגָּדָה וּבְתוֹךְ כָּךְ מַפְסִיחַ דַּעְתּוֹ מִשְּׁמִירַת יָדָיו, לְכַלֵּי עַלְמָא אֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן. וַאֲפִלּוּ לְטֹל יָדָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַחֲזֹר וְלִטֹּל יָדָיו אַחַר הַקִּדּוּשׁ לֵאָכְלָה כַּרְפַּס גַּם כֵּן אֵינוֹ נָכוֹן, כֵּן כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים: **(ז) יִטֹּל מְעַט.** כָּתַב 'מְעַט' כְּדֵי לָחֹשׁ לְהַטַּעַם שֶׁהֵבִיא בְּדַרְכֵי מֹשֶׁה (אות יא) דְּאֵין לִטֹּל יָדַיִם קֹדֶם קִדּוּשׁ, דְּמִחֲזֵי שֶׁסּוֹבֵר שֶׁקִּדּוּשׁ צָרִיךְ נְטִילָה, וְעַל כֵּן לֹא יִטֹּל נְטִילָה גְּמוּרָה: **(ח) אֲבָל אֵין לְבָרֵךְ וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, אֲפִלּוּ אִם יִטֹּל נְטִילָה גְּמוּרָה יְזַהֵר עַל כָּל פָּנִים שֶׁלֹּא יְבָרֵךְ עָלֶיהָ 'עַל נְטִילַת יָדַיִם', דְּנְטִילָה זוֹ אֵינוֹ עוֹלָה לוֹ לִצְרָךְ אֲכִילָה וְכַנַּ"ל, וְנִמְצָא דְּהוּא בְּרָכָה לְבַטָּלָה: **(ט) רַק אַחֵר יִמְזֹג לוֹ.** אִם אֶפְשָׁר לוֹ:

ב (י) שׁוֹתֶה בַּהֲסִבָּה. וְאִם שָׁכַח וְלֹא הֵסַב, עַיֵּן בְּסִימָן תע"ב סָעִיף ז' וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן כ"א: **(יא) וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ אַחֲרָיו.** 'עַל הַגֶּפֶן' וְכוּ'. אֲפִלּוּ שָׁתָה רְבִיעִית, דְּסוֹמֵךְ עַל מַה שֶׁיְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לְבַסּוֹף. וְעוֹד דַּהֲרֵי יְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה לְסוֹף אַרְבַּע כּוֹסוֹת. וּבְסִימָן תע"ד (משנ"ב סק"ג) יְתִבָּאֵר הֵיטֵב: **ג (יב) כַּמָּה כּוֹסוֹת.** בֵּין שֶׁשּׁוֹתֶה בֵּין רִאשׁוֹן לִשְׁנִי אוֹ לְאַחַר כּוֹס שֵׁנִי וְכָל שֶׁכֵּן בְּתוֹךְ אֲכִילָה, אֲבָל בֵּין שְׁלִישִׁי לִרְבִיעִי אָסוּר, כִּדְלִלְקַמָּן בְּסִימָן תע"ט: **(יג) הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ.** לְפִי מַה (יז) שֶׁכָּתַב הָרַב לִקַּמָּן סִימָן תע"ד בְּהַגָּ"ה דְּמִנְהָגֵנוּ לְבָרֵךְ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה עַל כָּל כּוֹס וְכוֹס, הָא דְּמָתָר לִשְׁתּוֹת בֵּין הַכּוֹסוֹת הַיְינוּ דַּוְקָא אִם הָיָה דַּעְתּוֹ בְּשָׁעַת בְּרָכָה לִפְטֹר עַל כָּל מַה שֶׁיְּבִיאוּ לוֹ אַחַר כָּךְ לִשְׁתּוֹת, [אוֹ שֶׁהָיָה הַיַּיִן לְפָנָיו (יח) דְּמִמֵּילָא נִפְטָר כָּל זְמַן שֶׁלֹּא חָשַׁב בְּהָדָיָא שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת] בֵּין הַכּוֹסוֹת וְאַחַר כָּךְ נִמְלַךְ לִשְׁתּוֹת, אִם כֵּן יִצְטָרֵךְ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם, וְזֶה אָסוּר, שֶׁנִּרְאֶה כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת, כֵּיוָן שֶׁמְּבָרֵךְ עַל כּוֹס זֶה כְּמוֹ עַל שְׁאָר כּוֹסוֹת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּסִימָן תע"ב סָעִיף קָטָן כ"א בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה: **(יד) רָאוּי לְזָהֵר.** וְכֵן מִנְהָגֵנוּ [דַּרְכֵי מֹשֶׁה (אות ה)]: **(טו) שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת בֵּין רִאשׁוֹן לְשֵׁנִי.** לְחֹשׁ (יט) לְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר (וְהוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ואם ירצה)) דְּהָא דְּשָׁרֵינַן לִשְׁתּוֹת בֵּין הַכּוֹסוֹת, הַיְינוּ בֵּין כּוֹס שֵׁנִי לְבֵין כּוֹס שְׁלִישִׁי דְּהוּא סָמוּךְ לַאֲכִילָה אוֹ בְּתוֹךְ אֲכִילָה דְּאָז אֵינוֹ מְשַׁכֵּר, אֲבָל לֹא בֵּין רִאשׁוֹן לִשְׁנִי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכֵּר, וּכְמוֹ שֶׁאָסוּר בֵּין שְׁלִישִׁי לִרְבִיעִי: **(טז) כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכֵּר.** מַשְׁמַע דְּוַקָא יַיִן אוֹ שְׁאָר מַשְׁקִין כְּהַאי גַּוְנָא הַמְשַׁכְּרִין, (כ) אֲבָל מַשְׁקֶה שֶׁאֵין מְשַׁכֵּר מַתָּר לִשְׁתּוֹת בֵּין הַכּוֹסוֹת: **ד (יז) מְבִיאִין לִפְנֵי בַּעַל הַבַּיִת.** אֲבָל לְפָנֵי (כא) שְׁאָר בְּנֵי בֵּיתוֹ אֵין צָרִיךְ לְהַנִּיחַ כַּסֵּדֶר הַזֶּה, אֶלָּא כָּל נוֹטְלִין מִשָּׁל בַּעַל הַבַּיִת, וְזֶה אֲפִלּוּ בְּמָקוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ שֻׁלְחָן קָטָן לִפְנֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְכָל שֶׁכֵּן בְּמָקוֹמֵנוּ שֶׁכָּלָן יוֹשְׁבִין עַל שֻׁלְחָן אֶחָד: **(יח) שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שָׁלֹשׁ מַצּוֹת.** שְׁנַיִם בִּשְׁבִיל לֶחֶם מִשְׁנֶה כְּשֶׁאָר יוֹם טוֹב, וְאַחַת כְּדֵי לָבֶצַע לְשִׁתִּים, חֲצָיָהּ לְקַיְּמָם בָּהּ מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה, דְּלֶחֶם עֹנִי קְרֵיֵהּ רַחֲמָנָא (דברים טז ג) וּמַה דְּרַכּוּ שֶׁל עָנִי בִּפְרוּסָה, וְחֲצִיָּהּ הַשֵּׁנִי בִּשְׁבִיל אֲפִיקוֹמָן, וְכַמְבֹאָר לְקַמִּיהּ בְּסָעִיף ו': **(יט) וַחֲרֹסֶת.** כְּדֵי לִטְבֹּל בּוֹ אֶת הַמָּרוֹר, כִּדְלִלְקַמָּן בְּסִימָן תע"ה (ס"א). וְכַרְפַּס הוּא מִין יָרָק שֶׁקּוֹרִין אוֹתוֹ כַּרְפַּס, וּבְחָרוֹ לְכַתְּחִלָּה בְּמִין זֶה (כב) שֶׁהוּא נוֹטְרִיקוֹן ס' פָּרָךְ, כְּלוֹמַר, שִׁשִּׁים רִבּוֹא עָבְדוּ עֲבוֹדַת פָּרָךְ, וְקוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז אִיפ"ך, וְכֵן כָּתְבוּ אַחֲרוֹנִים. וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ז): **(כ) אוֹ יָרָק אַחֵר.** מַאֵיזֶה מִין שֶׁהוּא, אַף לְכַתְּחִלָּה טוֹב שֶׁיִּקַּח (כג) מֵאוֹתוֹ הַמִּין שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו אוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁמְּבָרְכִין עַל הַמָּרוֹר, כְּדֵי שֶׁיִּפְטֹר בָּזֶה מָרוֹר שֶׁאוֹכֵל בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, אֲבָל לֹא יִקַּח לָזֶה אֶחָד מֵחֲמֵשֶׁת מִינֵי מָרוֹר, כִּי אִם שֶׁמִּלֹּא כְּרֵסוֹ מִמָּרוֹר אֵינוֹ יְבָרֵךְ אַחַר כָּךְ 'עַל אֲכִילַת מָרוֹר', וְעַיֵּן לִקַּמָּן בְּסִימָן תע"ה סָעִיף ב': **(כא) אוֹ מֵי מֶלַח.** לִטְבֹּל בָּהֶן הַכַּרְפַּס וְהַיָּרָק. אִם חָל בְּשַׁבָּת (כד) יַעֲשֶׂה הַמֵּי מֶלַח קֹדֶם שַׁבָּת וְלֹא בְּשַׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן שכ"א סָעִיף (א') [ב'], וְאִם לֹא עָשָׂה קֹדֶם שַׁבָּת וְאֵין לוֹ חֹמֶץ לִטְבֹּל בָּהֶן, (כה) יֵשׁ לַעֲשׂוֹת מֵי מֶלַח מְעַט כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם. וְהִנֵּה עִנְיַן טִבּוּל הַיָּרָק בְּמֶשֶׁקֶה (כו) הוּא מִתַּקָּנַת חֲכָמִים, כְּדֵי לְהַתְמִיהַ

בַּאֵר הֵיטֵב

אֵינוֹ מְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וְאִם לֹא הָיָה דַּעְתּוֹ, צָרִיךְ לְבָרֵךְ, וְלֹא יִמְתִּין לְהַבְדִּיל עַד אַחַר הַסְּעוּדָה, דְּאִם כֵּן יִהְיֶה כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת. וְאֵין לוֹמַר שֶׁיֹּאמַר הַבְדָּלָה וְהַלֵּל עַל כּוֹס אֶחָד, דְּאֵין אוֹמְרִים שְׁתֵּי קְדֻשּׁוֹת עַל כּוֹס אֶחָד, דְּדַוְקָא קִדּוּשׁ וְהַבְדָּלָה שְׁרֵי דְּשְׁנֵיהֶם עִנְיָן אֶחָד הוּא. וְאִם שָׁכַח לְהַבְדִּיל עַד אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אוֹמֵר הַלֵּל עַל כּוֹס אֶחָד, דְּהָא אִי אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחֵר. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן רצ"ו (ס"ג): **(ד) קִדּוּשׁ.** עַיֵּן אַחֲרוֹנִים בָּזֶה, וְהָעִקָּר כְּפָסַק רַמ"א, וְכֵן הַסְכִּמַת הַט"ז (סק"א), דְּהָרוֹאֶה שֶׁנּוֹטֵל יָדָיו סוֹבֵר שֶׁיְּבָרֵךְ גַּם כֵּן עַל נְטִילַת יָדַיִם כְּמוֹ בְּשַׁאָר שָׁנָה, וּבָאֱמֶת אָסוּר לְבָרֵךְ כֵּיוָן שֶׁאֵין נְטִילָה זוֹ עַל הָאֲכִילַת מַצָּה, דְּהֲוֵי הֶפְסֵק גָּדוֹל, וְכֵן נוֹהֲגִין: **ד (ה) אַחֵר.** שְׁטוּבִים חַי וּמְבֻשָּׁל, שְׁמְּבָרְכִין עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר סִימָן ר"ה (ס"א). וְנוֹהֲגִין לִקַּח מֵה שֶׁקּוֹרִין פִּיטְר"זִילְיֶ"ן. וְטוֹב לִקַּח כַּרְפַּס שֶׁהוּא נוֹטְרִיקוֹ"ן ס' פָּרָךְ, כְּלוֹמַר, שִׁשִּׁים רִבּוֹא עָבְדוּ עֲבוֹדַת פָּרָךְ, וְקוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז אִיפ"ך, וְכֵן כָּתְבוּ אַחֲרוֹנִים. וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ז): **(ו) מֵי מֶלַח.** וְאִם חָל בְּשַׁבָּת יַעֲשֶׂה הַמֵּי מֶלַח מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְאִם לֹא עָשָׂה מֵעֶרֶב שַׁבָּת וְאֵין לוֹ חֹמֶץ, יַעֲשֶׂה מֵי מֶלַח מְעַט, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן שכ"א (ס"ב).

ג (יז) טוּר בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (סי' תקכה), עַיֵּן שָׁם: **(יח)** וְהַטּוּר שֶׁכָּתַב שֶׁיִּכְנֹס לִבּוֹ שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְבָרֵךְ פַּעַם שֵׁנִי, עַל כָּרְחַךְ מֵירֵי שֶׁלֹּא הָיָה הַיַּיִן לְפָנָיו, דְּאִי לָאו הָכִי מַפֵּילָא מִמֶּטֶר וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ר"ו (ס"ה), עַיֵּן שָׁם. **וְאוּלַי דִּכְיוָן שֶׁאֵין רְגִילוּת לִשְׁתּוֹת בֵּין הַכּוֹסוֹת** (עַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַיטְבָּ"א בְּפָסְחִים ק"ג (ע"ב ד"ה רב אשי) וּבְכָל בּוֹ (סי' נ)), **אִם כֵּן כָּל זְמַן שֶׁלֹּא חָשַׁב בְּפֵרוּשׁ לִשְׁתּוֹת הֲרֵי בְּהִסְחַ דַּעְתּוֹ:** (יט) וְהוּא

לְיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבְשוּ"ע הָרַב (ס"א) כָּתַב שֶׁמּוּתָּר לִשְׁתּוֹת אַף בְּאֶמְצַע הַהַגָּדָה [בְּמָקוֹם שֶׁאֵין חֵשֶׁשׁ שֶׁמּוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת]. **ב]** בְּשוּ"ע הָרַב (סכ"ו) לֹא הִזְכִּיר מִי מֶלַח בְּסִדֶּר הַקְּעָרָה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehador - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(כב) **זָכָר** (ז) **לַחֲגִיגָה,** (כג) **וְנָהֲגוּ בְּבָשָׂר וּבֵיצָה.** הַגָּהָה: (מ) וְיֵסַדֵּר הַקְּעָרָה לְפָנָיו (כד) בְּעִנְיָן שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לַעֲבֹר עַל הַמַּצּוֹת, דְּהַיְנוּ הַכָּרְפַּס יְהֵא (כה) לְמַעְלָה מִן הַכֹּל, וְהַחָמָץ סָמוּךְ לוֹ יוֹתֵר מִן הַמַּצָּה, וְהַמַּצּוֹת מִן הַמָּרוֹר וְהַחֲרֹסֶת, (כו) וְהֵם יִהְיוּ יוֹתֵר קְרוֹבִים אֵלָיו מִן הַבָּשָׂר וְהַבֵּיצָה (מהרי"ל (מנהגים, סדר הסֵּבָּה)). **'וְהַבָּשָׂר נָהֲגוּ שֶׁיִּהְיֶה** (ט) (כז) **זְרוֹעַ. וְנָהֲגוּ שֶׁהַבָּשָׂר** (כח) **יִהְיֶה צָלִי** (כט) **עַל הַגֲּחָלִים** (ל) **וְהַבֵּיצָה תִּהְיֶה מְבֻשֶּׁלֶת.** (לא) (וְהוּא הַדִּין (י) [יא] צְלוּיָה, (לב) וְכֵן נוֹהֲגִין בְּעִירֵנוּ): **ה** כ**אֵלּוּ יְרָקוֹת שֶׁיּוֹצְאִין בָּהֶם** (לג) **יְדֵי חוֹבָתוֹ,** (יג) [יא] **חַזֶרֶת, עֲלִשִׁין, תַּמְכָא,**

ט טוּר. כ מִשְׁנָה שָׁם ל"ט (ע"א).

בְּאֵר הֵיטֵב

טַ"ז (סק"ג). וְכָתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (סק"ה), וְנִרְאֶה לִי דְּלְאַחַר שֶׁאָכַל הַיָּרָק מַתָּר לִסְלֹק הַיָּרָק וּמֵי הַמֶּלַח מֵהַקְּעָרָה: (ז) **לַחֲגִיגָה.** אֲפִלּוּ חל עֶרֶב פֶּסַח בְּשַׁבָּת. וְעַיֵּן בְּהָרַא"ש (פ"י סי' כה) מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם מַהֲרַ"י מאורלינ"ש וּמַהֲרַ"י מקוּרְבִּי"ל, שְׁדִבְרֵיהֶם הֵם הֲפָךְ הַגְּמָרָא, וְעַיֵּן יַד אַהֲרֹן (הנה"ט) בָּזֶה: (מ) **וְיסַדֵּר.** סֵדֶר הַקְּעָרָה שֶׁל הָאַרַ"י ז"ל מְעֻתָּק מִסֵּפֶר עֵץ הַחַיִּים (פע"ח חג המצות פי"ו), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, סֵדֶר הַקְּעָרָה שֶׁל הַשְׁמוּרוֹת יִהְיוּ כְּסֵדֶר הַזֶּה, וְהוּא שְׁתֵּי שְׁלֹשׁ מַצּוֹת שְׁמוּרוֹת וְתִנְיָחַ הַכֹּהֵן לְמַעְלָה וְאַחֲרָיו לֵוִי וְלִמַּטָּה מִכֻּלָּם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם כְּנֶגֶד ג' מוֹחִין דְּאַבָּא וְאִמָּא, וְאַחַר כָּךְ תִּקַּח מָרוֹר וְכָרְפַּס וַחֲרֹסֶת וּשְׁנֵי מִינֵי תַּבְשִׁיל, זְרוֹעַ שֶׁל טָלֶה צְלוּיָה וּבֵיצָה מְבֻשָּׁלֶת, וְתִנְיַח אֵלּוּ הַחֲמִשָּׁה דְּבָרִים לְמַעְלָה עַל הַשְּׁלֹשׁ מַצּוֹת, דְּהַיְנוּ זְרוֹעַ שֶׁהִיא חֶסֶד בִּימִין שְׂלֹךְ, וּבֵיצָה שֶׁהִיא גְּבוּרָה בִּשְׂמֹאל שְׂלֹךְ, מָרוֹר שֶׁהוּא רָמְז לִתְפְאֶרֶת בְּאֶמְצַע בֵּין הַזְּרוֹעַ וְהַבֵּיצָה, כִּי תִּפְאֶרֶת מְכֻרַעַ בֵּין חֶסֶד לִגְבוּרָה, וְאַחַר כָּךְ הַחֲרֹסֶת בְּקֶרֶן יְמִין תַּחַת הַזְּרוֹעַ מִפְּנֵי שֶׁהִיא רוֹמֶזֶת לְנֶצַח, וְאַחַר כָּךְ הַכָּרְפַּס שֶׁהוּא רָמְז לְהוֹד תַּנִּיחַ תַּחַת הַבֵּיצָה בְּקֶרֶן הַשְּׂמֹאל שְׂלֹךְ, וְאַחַר כָּךְ תִּקַּח חַזֶרֶת וְתַנִּיחַ לְמַעְלָה מִן הַמָּרוֹר בְּקֶרֶן הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַיְסוֹד, וְהוּא כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אַחַר כָּךְ כְּרִיכָה עִם הַחַזֶרֶת. וְהַקְּעָרָה בְּעַצְמָהּ שְׁכוּלֶלֶת כֻּלָּם הִיא הַמַּלְכוּת, הֲרֵי י' סְפִירוֹת דְּחָכְמָה, וְאֵל יְשַׁנֶּה מִזֶּה הַסֵּדֶר, וְאִשְׁרֵי לוֹ מִי שֶׁמְּכַוֵּן לְהַנּוֹקֵב לְעֵיל. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: (ט) **זְרוֹעַ.** וְיֵהָא מֻעָט בָּשָׂר עָלָיו. דְּרָכֵי מֹשֶׁה (סק"ח): (י) **צְלוּיָה.** וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ מִשּׁוּם שֶׁהוּא זֵכֶר לַאֲבֹתֵינוּ, וְהַבָּשָׂר צָלִי אֵין אוֹכְלִין, וְכֵן הַמְּנְהָג, וְעַיֵּן טַ"ז (סק"ד). וְאִם שָׁכַח לִצְלוֹת הַבָּשָׂר אוֹ הַבֵּיצָה מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, אֵין לִצְלוֹת בְּלֵילָה, אִם לֹא שֶׁדַּעְתּוֹ לֶאֱכֹל בְּאוֹתוֹ לֵילָה וְיוֹם. מַהֲרַ"י וְיֵל (סי' קצג), וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח): **ה** (יא) **חַזֶרֶת.** הוּא לְאטי"ף. עֲלִשִׁין הוּא קוּרְבִּי"ל. תַּמְכָא הוּא קְרֵי"ל. וְנִתְפַּשֵּׁט הַמִּנְהָג לִקַּח הַקְּרֵי"ן לְמָרוֹר וּמְבָרְכִין עַל הָעֲלִין, וְהַקְּלָח נוֹטְלִין לִכְרִיכָה. וּבְתְשׁוּבַת חָכָם צְבִי סִימָן קי"ט כָּתַב, הַחֲזֶרֶת הַשְּׁנוּיָה בְּמִשְׁנָתֵנוּ הוּא הַיָּרָק הַנִּקְרָא בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שאלא"ט וּבִלְשׁוֹן סְפָרַד שאלטי"ה, וְיֵשׁ בּוֹ הַסִּימָנִין הָאֲמוּרִים בַּגְּמָרָא (ט.).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ד [י] **צְלוּיָה.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּמַה שֶּׁכָּתַב וְאִם שָׁכַח כו' הוּא מִלְּשׁוֹן הַחֹק יַעֲקֹב (ס"ק יז) בְּשֵׁם מַהֲרַ"י וֵיל (סי' קצג). וּבְמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח) כָּתַב שֶׁיִּצְלֶנּוּ בַּלַּיְלָה וְיֹאכַל בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן, רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁלֹּא יְצַנְּעֶנּוּ לְצָרֵךְ הַסֵּדֶר הַשֵּׁנִי, אֶלָּא יִצְלֶה בְּלֵיל שֵׁנִי גַּם כֵּן וְיֹאכְלֶנּוּ שַׁחֲרִית. אֲבָל לְשׁוֹן זֶה 'בְּאוֹתוֹ לַיְלָה' מְגֻמְגָּם, דְּהָא בַּלַּיְלָה אָסוּר לֶאֱכֹל צָלִי, וְנִרְאֶה קָצַת מִלְּשׁוֹן זֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּשוּ"ת בֵּית יְהוּדָה (פע"ח חג המצות פי"ו), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, סֵדֶר הַקְּעָרָה שֶׁל הַשְּׁמוּרוֹת יִהְיוּ כַּסֵּדֶר הַזֶּה, וְהוּא שְׁתֵּי שְׁלֹשׁ מַצּוֹת שְׁמוּרוֹת וְתִנְיַח הַכֹּהֵן לְמַעְלָה וְאַחֲרָיו לֵוִי וְלִמַּטָּה מִכֻּלָּם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם כְּנֶגֶד ג' מוֹחִין דְּאַבָּא וְאִמָּא, וְאַחַר כָּךְ תִּקַּח מָרוֹר וְכָרְפַּס וַחֲרֹסֶת וּשְׁנֵי מִינֵי תַּבְשִׁיל, זְרוֹעַ שֶׁל טָלֶה צְלוּיָה וּבֵיצָה מְבֻשָּׁלֶת, וְתִנְיַח אֵלּוּ הַחֲמִשָּׁה דְּבָרִים לְמַעְלָה עַל הַשְּׁלֹשׁ מַצּוֹת, דְּהַיְנוּ זְרוֹעַ שֶׁהִיא חֶסֶד בִּימִין שְׂלֹךְ, וּבֵיצָה שֶׁהִיא גְּבוּרָה בִּשְׂמֹאל שְׂלֹךְ, מָרוֹר שֶׁהוּא רָמְז לִתְפְאֶרֶת בְּאֶמְצַע בֵּין הַזְּרוֹעַ וְהַבֵּיצָה, כִּי תִּפְאֶרֶת מְכֻרַעַ בֵּין חֶסֶד לִגְבוּרָה, וְאַחַר כָּךְ הַחֲרֹסֶת בְּקֶרֶן יְמִין תַּחַת הַזְּרוֹעַ מִפְּנֵי שֶׁהִיא רוֹמֶזֶת לְנֶצַח, וְאַחַר כָּךְ הַכָּרְפַּס שֶׁהוּא רָמְז לְהוֹד תַּנִּיחַ תַּחַת הַבֵּיצָה בְּקֶרֶן הַשְּׂמֹאל שְׂלֹךְ, וְאַחַר כָּךְ תִּקַּח חַזֶרֶת וְתַנִּיחַ לְמַעְלָה מִן הַמָּרוֹר בְּקֶרֶן הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַיְסוֹד, וְהוּא כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אַחַר כָּךְ כְּרִיכָה עִם הַחַזֶרֶת. וְהַקְּעָרָה בְּעַצְמָהּ שְׁכוּלֶלֶת כֻּלָּם הִיא הַמַּלְכוּת, הֲרֵי י' סְפִירוֹת דְּחָכְמָה, וְאֵל יְשַׁנֶּה מִזֶּה הַסֵּדֶר, וְאַשְׁרֵי לוֹ מִי שֶׁמְּכַוֵּן לְהַנּוֹקֵב לְעֵיל. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: (ט) **זְרוֹעַ.** וְיֵהָא מֻעָט בָּשָׂר עָלָיו. דְּרָכֵי מֹשֶׁה (סק"ח): (י) **צְלוּיָה.** וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ מִשּׁוּם שֶׁהוּא זֵכֶר לַאֲבֹתֵינוּ, וְהַבָּשָׂר צָלִי אֵין אוֹכְלִין, וְכֵן הַמְּנְהָג, וְעַיֵּן טַ"ז (סק"ד). וְאִם שָׁכַח לִצְלוֹת הַבָּשָׂר אוֹ הַבֵּיצָה מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, אֵין לִצְלוֹת בְּלֵילָה, אִם לֹא שֶׁדַּעְתּוֹ לֶאֱכֹל בְּאוֹתוֹ לֵילָה וְיוֹם. מַהֲרַ"י וְיֵל (סי' קצג), וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח): **ה** (יא) **חַזֶרֶת.** הוּא לְאטי"ף. עֲלִשִׁין הוּא קוּרְבִּי"ל. תַּמְכָא הוּא קְרֵי"ל. וְנִתְפַּשֵּׁט הַמִּנְהָג לִקַּח הַקְּרֵי"ן לְמָרוֹר וּמְבָרְכִין עַל הָעֲלִין, וְהַקְּלָח נוֹטְלִין לִכְרִיכָה. וּבְתְשׁוּבַת חָכָם צְבִי סִימָן קי"ט כָּתַב, הַחֲזֶרֶת הַשְּׁנוּיָה בְּמִשְׁנָתֵנוּ הוּא הַיָּרָק הַנִּקְרָא בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שאלא"ט וּבִלְשׁוֹן סְפָרַד שאלטי"ה, וְיֵשׁ בּוֹ הַסִּימָנִין הָאֲמוּרִים בַּגְּמָרָא (ט.).

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

אֶת הַתִּינוֹקוֹת שֶׁיִּרְאוּ שְׁנוּי שֶׁאוֹכְלִין הַיְרָקוֹת בְּטִבּוּל, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְאָכְלָם קֹדֶם הַסְּעוּדָה בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְיִשָּׁאֲלוּ עַל שְׁנוּי זֶה, שֶׁאָמְיְרַת הַהַגָּדָה מִצְוָתָהּ לְאָמְרָהּ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה עַל שְׁאֵלוֹת שֶׁשְּׁאֵלוּהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו כ-כא) 'כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ' וגו' 'וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ' וגו': **(כב) זָכָר לַחֲגִיגָה.** וְאִם חָל עֶרֶב פֶּסַח בְּשַׁבָּת, (מ) יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין צָרִיךְ לִקַּח רַק תַּבְשִׁיל אֶחָד כְּנֶגֶד פֶּסַח, דַּחֲגִיגָה אֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא דּוֹחָה שַׁבָּת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף עַל פִּי כֵן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי תַּבְשִׁילִין כְּמוֹ בְּשָׁאָר שָׁנִים, וְלֹא פְּלוֹג רַבָּנָן בָּזֶה מִדְּאֵינָהּ אֶלָּא לְזֵכֶר בְּעָלְמָא, (מ) וְכֵן נוֹהֲגִין: **(כג) וְנָהֲגוּ בְּבָשָׂר וּבֵיצָה.** (מ) אִי בָּעֵי לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי מִינֵי בָּשָׂר אֶחָד צָלִי וְאֶחָד מְבֻשָּׁל זֵכֶר לְפֶסַח וַחֲגִיגָה, דְּשַׁפִּיר דָּמֵי, (נ) אֶלָּא דְּאַף בְּבֵיצָה יָצָא בָּזֶה. וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ (נא) דְּמַה שֶּׁנָּהֲגוּ בְּבֵיצָה, כְּלוֹמַר בָּעֵי רַחֲמָנָא לְמִפְרַךְ יָתְנָא. וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ מִשּׁוּם דְּעוֹשִׁים אָנוּ זֵכֶר לָאֲבֵלוּת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁאֵין אָנוּ יְכוֹלִין לְהַקְרִיב קָרְבַּן פֶּסַח: **(כד) בְּעִנְיָן שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְדַלֵּג עֲלֵיהֶם: **(כה) לְמַעְלָה וְכוּ'.** פְּרוּשׁ, בְּסָמוּךְ לוֹ: **(כו) וְהֵם יִהְיוּ יוֹתֵר קְרוֹבִים וְכוּ'.** וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ (נב) שֶׁאֵין לְהַקְפִּיד עַל בָּשָׂר וּבֵיצָה אִם יִצְטָרֵךְ לְדַלֵּג עֲלֵיהֶם, כֵּיוָן שֶׁאֵינָן מְצֻוֶּה אֶלָּא זֵכֶר בְּעָלְמָא, (נג) וְגַם עַל מָרוֹר וַחֲרֹסֶת אָפְשָׁר דְּלֹא שַׁיְּךְ אֵין מַעֲבִירִין. וְעַיֵּן בָּאֲחֵרוֹנִים סֵדֶר הַקְּעָרָה שֶׁל הָאַרַ"י ז"ל: **(כז) זְרוֹעַ.** עַל שֵׁם זְרוֹעַ נְטוּיָה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מ) פּוֹסְקִים: **(מא)** בַּ"ח (ס"ה): **(מב)** כֵּן מוּכָח בַּשֵּׁ"ס (קיד:) וּבְבָאוּר הַגְּרַ"א: **(נ) דְּלֹא גָּרַע מִפֶּרֶק שֶׁל הַבָּשָׂר שֶׁיּוֹצֵא בָּזֶה לַחֲגִיגָה** [בַּ"ח (שם)]: **(נא)** כָּל בּוֹ (סי' נ): **(נב)** חק יַעֲקֹב (ס"ק טז): **(נג)** שָׁם. וְעַיֵּן בְּקֶרֶן מְגַדִּים (א"א סק"ו) **שֶׁמִּסְתַּקֵּפְק עָלָיו:** **(נד)** כַּחֲכָמִים דִּפְלִיגִי אַבַּן תֵּימָא [בְּדַף ע' (ע"א)], וּכְמוֹ שֶׁפָּסַק הָרַמְבַּ"ם (קרבן פסח פ"י הי"ג):

(נה) לְכָלֵי עַלְמָא אַף לְרַבָּנָן: **(נו)** דְּחוּשְׁשִׁין לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְּסָבְרִי כְּבָר תֵּימָא (עַיֵּן בְּתוֹסָפוֹת קי"ד עַמּוּד ב' דִּבּוּר הַמַּתְחִיל שְׁנֵי) דְּסְבִירָא לֵיהּ דְּוַקָּא צָלִי: **(נז)** אֲחֵרוֹנִים: **(נח)** דְּדִלְקַמָּן בְּסִימָן תע"ו (ס"ב, ומשנ"ב סק"ט): **(נט)** דַּרְכֵי מֹשֶׁה (סק"י) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח), וּמִשּׁוּם דְּמִסְתַּמָּא אֵין דַּעְתּוֹ לֶאֱכֹל רַק לְהַנִּיחַ לְצָרֵךְ סֵדֶר הַשֵּׁנִי: **(ס)** אֲחֵרוֹנִים:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah